

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(13), 2024

Мукачево

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації КВ №23347-13187Р*

Переєстрований у 2024 році, ідентифікатор медіа R30-04573

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Науково-методичною радою Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 16.04. 2024 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент;

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор;

Лужанська Тетяна Юрївна – к. географічних наук, доцент;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор;

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання;

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

УДК [37.012:37.015.31:001.8:373.3.011.3-057.874]:37.091.33(045)

Кузьма-Качур М. І.

канд.пед.наук, доцент, Мукачівський державний університет,

Троян А. П.

магістр, Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ

У статті розглянуто проблему формування дослідницьких умінь у молодших школярів з огляду на сучасні тенденції розвитку освіти. В описаних авторами педагогічних та методичних джерелах представлені рекомендації щодо організації процесу формування дослідницьких умінь та значення їх для інтелектуального розвитку здобувачів початкової освіти.

Ключові слова: дослідницька діяльність, дослідницькі уміння, здобувачі початкової освіти.

The article discusses the problem of development of research skills in junior schoolchildren in view of modern trends in the development of education. The pedagogical and methodological sources described by the authors provide recommendations for organizing the process of formation of research skills and their importance in the formation of the intellectual development of primary education applicants.

Keywords: research activities, research skills, students of primary education.

Сучасна людина все частіше залучається до пошукової і творчої діяльності, а це можливо при наявності дослідницьких навичок, формування яких починається ще в школі. У цей період інтелектуальна сфера дитини розвивається максимально активно, відбувається зміна основного виду діяльності, зростає потреба в самовираженні. При вступі в перший клас у здобувача освіти формується здатність до аналітично-синтетичної діяльності не тільки по відношенню до тих об'єктів, які безпосередньо сприймаються, а й на основі уявлень. Саме в початковій школі закладаються основи логічного мислення. Через оволодіння навичками дослідницької діяльності молодший школяр засвоює стандарти, виробляє власні правила поведінки, способи дій і набуває внутрішній досвід, що призводить до формування комплексу дослідницьких умінь.

У школі активно впроваджується новий Державний стандарт початкової освіти, який спрямований не тільки на формування універсальної освітньої діяльності молодших школярів, а й на самоосвіту, самореалізацію, залучення їх до активних досліджень, створюючи тим самим можливість успішного самостійного засвоєння суб'єктивно-нових знань. Все це висуває перед вітчизняною системою освіти завдання щодо розвитку дослідницьких умінь як результату опанування освітньої програми початкової освіти.

Проблема формування дослідницьких умінь у здобувачів освіти стала

предметом уваги вітчизняних науковців в різних контекстах. Теоретичним аспектам присвячено праці С. Гончаренко, О. Ляшенко, Н. Ничкало та ін. У наукових доробках В. Алфімова, В.Буряка, Л. Левченко, О.Марченко, Н. Недодатко, О. Павленко, Г. Пустовіт та ін. розглянуто проблему організації дослідницької діяльності здобувачів освіти. Важливими для розглядуваної проблеми є фундаментальні дослідження Т. Байбари, Н. Бібік, В. Бондар, О. Онопрієнко, В. Паламарчук, О. Савченко, Г. Черненко та ін., які розкривають питання організації та здійснення науково-дослідницької діяльності з учнями початкових класів.

На сучасному етапі розвитку освіти постійно з'являються нові підходи до організації освітнього процесу, впроваджуються інтерактивні методи та технології навчання. Проте, для розвитку дослідницьких умінь необхідно віднайти та забезпечити реалізацію таких умов, які б формували у здобувачів освіти навички самостійного здобуття знань, збору необхідної інформації, вміння висувати гіпотези та перевіряти їх істинність, робити висновки.

Мета статті – описати особливості методичного супроводу організації дослідницької діяльності учнів в освітньому процесі Нової української школи.

Витоки психолого-педагогічних підходів до проблеми організації формування дослідницьких умінь знаходимо у працях як вітчизняних (М.Пирогов, К. Ушинський), так і зарубіжних педагогів-класиків (А. Дістервег, Дж.Дьюї, Я Коменський., Ж-Ж.Руссо, І Песталоцці та ін.).

Поza як епіцентром освітніх трансформацій є початкова школа, то значна кількість досліджень означеної проблеми спрямована саме на неї. Орієнтири Концепції нової української школи спрямовують увагу на створення такого освітнього середовища де функціонуватиме відкритий діалог між учасниками, відбуватиметься сумісна активна пізнавальна діяльність, буде створено атмосферу науково-дослідницької співпраці.

У Державному стандарті початкової освіти виділено ключові компетентності серед яких «формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження» [3].

Теоретичні засади організації наукового пошуку розкрито в наукових публікаціях О.Вашуленко, С. Гончаренко, І. Зязюна, В. Майбороди, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисоевої та ін. Аналіз розвитку ідеї дослідницького навчання в психолого-педагогічній літературі показав, що «оригінальність мислення, вміння співпрацювати, а також творчі навички молодших школярів найповніше виявляються та успішно розвиваються в діяльності, а особливо в тій, яка має дослідницьку спрямованість. Адже саме в цьому віці навчальна діяльність стає провідною і визначає розвиток основних пізнавальних особливостей молодшого школяра» [1].

Формування дослідницьких умінь у молодших школярів активно здійснюється за умови використання в освітньому процесі дослідницьких технологій навчання, в яких провідним засобом досягнення результату є навчальне дослідження. Варто наголосити, що дослідницька діяльність є одним

із основних шляхів пізнання здобувача початкової освіти, що найбільш повно відповідає його природі та сучасним завданням освіти.

Для формування дослідницької діяльності здобувачів освіти, на думку А. Степанюк та Г. Ягенської [8], є засвоєння ними алгоритмів мисленнєвих операцій – виділення головного, порівняння, узагальнення, доведення. Означені алгоритми та методика їх формування представлені роботах В.Паламарчук [7]. Праці науковця можуть бути основою методистам та вчителям для організації осмисленого формування у здобувачів освіти інтелектуальних умінь. У методичних посібниках для учителів шкіл 80–90-х років минулого століття запропоновано велику кількість завдань. І хоча значна їх частина має репродуктивний характер, зустрічаються завдання для проблемного навчання та розвитку дослідницьких умінь. Це завдання: на порівняння, встановлення відповідностей і послідовностей, причинно-наслідкових зв'язків, класифікації об'єктів природи, моделювання біологічних процесів (розвитку комахи), аналіз результатів спостережень тощо. Використання таких завдань сприяло становленню проблемного вивчення природничих дисциплін загалом та природознавства зокрема, розвитку мислення та дослідницького потенціалу учнів.

Сучасні дослідження формування дослідницьких умінь в процесі вивчення природничих дисциплін підтверджують думку про те, що ключовим чинником у ньому є використання завдань проблемного змісту. Науковець Н. Недодатко обґрунтувала структуру навчально-дослідницького вміння, що включає: інтелектуальний компонент, практичний компонент, самоорганізацію та самоконтроль. При цьому, основною структурною одиницею навчальної діяльності вона визначає такі завдання в яких логічно взаємопов'язані навчальні проблеми або задачі, підпорядковані загальній дидактичній меті [6].

При вивченні природничої освітньої галузі важлива роль у формуванні дослідницьких умінь відводиться спостереженням та екскурсіям. Методика проведення екскурсій подається у підручниках та навчальних посібниках із методики навчання. Особлива цінність спостережень та екскурсій полягає у формуванні мотивації до вивчення природних об'єктів, посиленні пізнавальної активності здобувачів початкової освіти та формуванні операційного компонента дослідницької діяльності. Однією з дидактичних цілей екскурсії, як зазначено у [2, с.95], є «долучення школярів до дослідницької діяльності: аналізу й порівняння властивостей об'єктів, явищ, їх закономірностей з метою узагальнення інформації, пізнання навколишнього світу». При цьому слід зважити на те, що ефективність формування дослідницьких умінь залежить від дотримання таких вимог: чітке визначення навчальної, розвивальної та виховної мети; правильного вибору місця екскурсії відповідно до цілей та змісту досліджень; психологічного налаштування школярів до дослідницької діяльності в природному середовищі; вдалого підбору форм проведення досліджень (індивідуальної чи групової); використання ігрових та інтерактивних технологій в природі; ефективного використання прикладів впливу людини на довкілля та пошуку шляхів вирішення природоохоронних проблем; оформлення підсумків дослідницької діяльності під час екскурсії.

У згаданому навчально-методичному посібнику автори подають методику формування дослідницької діяльності здобувачів початкової освіти, враховуючи інтеграційних та компетентнісний підходи до організації освітнього процесу курсу «Я досліджую світ».

На дослідницький підхід у навчанні звертають науковці в [4], зосереджуючи увагу на назву курсу «Я досліджую світ». Вони наголошують на важливості пошуково-дослідницької діяльності, яка є «потужним засобом інтелектуального розвитку дітей та формує основи цілісного світогляду. Учні молодшого шкільного віку постійно прагнуть до нових вражень у різноманітних сферах життєдіяльності, вони є допитливими, бажають експериментувати, шукати істину».

Методичний супровід організації освітнього процесу з дослідницької діяльності відображено у [5]. О. Марченко наголошує, що в процесі формування дослідницьких умінь учні навчаються самостійно отримувати знання через оволодіння специфічними процедурами: бачити проблему і висувати гіпотезу її вирішення; планувати й проводити експерименти; рефлексувати та оцінювати свою діяльність; переносити раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію.

Таким чином відзначимо, що в дослідницькій діяльності відбувається формування і засвоєння предметного змісту знань в тих характеристиках, в яких вони виступають орієнтувальною основою засвоєваних умінь. Теоретична діяльність вибудовується у єдності з практичною і залежить від вмілої організації в освітньому процесі.

Отже, проведений теоретичний аналіз дозволив виявити, що проблемі формування дослідницьких умінь у здобувачів освіти приділена значна увага з боку науковців з огляду на сучасні освітні траєкторії. Для удосконалення цього процесу представлені методи та технології навчання, засновані на співпраці та формуванні дослідницької позиції.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань означеної проблеми. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні та описі методики формування дослідницьких умінь у здобувачів початкової освіти при вивченні курсу «Я досліджую світ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вашуленко О. Дослідницька діяльність молодших школярів на уроках літературного читання. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721288/1/%D0%92%D0%B0%D1%88%D1%83%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>
2. Гільберг Т., Тарнавська С., Хитра З., Павич Н. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ: Генеза, 2020. 240 с.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: https://rada.info/upload/users_files/41912705/049382816a318117285b22e2028365eb.pdf.
4. Кузьма-Качур М. І., Горват М. В. Нові підходи до формування природознавчої компетентності молодших школярів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2017. № 2(6). С. 137–139.

5. Марченко О. В. Організація науково-дослідницької діяльності учнів у загальноосвітньому навчальному закладі. *Нива знань: науково-методичний альманах*. 2004. № 4. С. 48–52.

6. Недодатко Н. Г. Формування навчально-дослідницьких умінь старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання». Харків, 2000. 21 с.

7. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала? Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2000. 152 с.

8. Ягенська Г. В., Степанюк А. В. Формування дослідницьких умінь школярів у галузі природничих наук (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 282 с.

УДК 342.951:005.92-048.42:003.074(477)(045)

Веремчук О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

Чепак В. В.

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА В УКРАЇНІ

У статті розглянуто діловодство як сферу практичної діяльності та її нормативне регулювання. Висвітлено питання формування нормативної бази з організації сучасного діловодства в Україні. Надано короткий характеристику найважливішим нормативним документам, що регулюють цю діяльність.

Ключові слова: діловодство, документ, нормативна база, Закон, нормативно-правовий акт, стандарт, класифікатор, правила, інструкція з діловодства.

The article examines office management as a field of practical activity and its regulatory regulation. The issue of the formation of a regulatory framework for the organization of modern office management in Ukraine is highlighted. A brief description of the most important regulatory documents regulating this activity is provided.

Key words: record keeping, document, regulatory framework, Law, normative legal act, standard, classifier, rules, instruction on record keeping

Діловодство є сферою практичної діяльності, що документально забезпечує функціонування кожного державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації. Немає жодної організації, в якій би для здійснення управлінських функцій не застосовувались ті чи інші документи або системи документів. Діловодство – це «сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації і організацію роботи із

Охремчук М.В.	ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ	76
Семенчук В. В. Веремчук О.В.	ОРГАНІЗАЦІЙНО-РОЗПОРЯДЧА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФІКСАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ ДІЙ	79
Товканець Г. В. Сідор Ю. І.	ПРОЕКТУВАННЯ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	83
Кузьма-Качур М. І. Троян А. П.	ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ	88
Веремчук О. В. Чепак В. В.	ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОСТВА В УКРАЇНІ	92
Черепаня Н.І. Гулан М.	ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЧЕРЕЗ ІНТЕРАКТИВНІ ПІЗНАВАЛЬНІ ІГРИ	96
Шарко А. Є. Молнар Т. І.	МОТИВАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ	100
Шуфрич К.Я.	ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОСТОРУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ КРЕАТИВНОСТІ	103
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ		
Миколюк Ц.Є. Лопатовська О.О.	ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	108
Яворський Б.Б. Фрадинський О.А.	ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВІДМИВАННЯ (ЛЕГАЛІЗАЦІЇ) ТІНЬОВИХ ДОХОДІВ	111

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>